

## USAs indblanding, 1917

I 1913 blev demokraten Woodrow Wilson (1856-1924) USAs præsident. Wilsons udenrigspolitik var i starten præget af Monroe-doktrinen (1823), der klart definerede de amerikanske interesser: Den amerikanske regering betragtede hele det amerikanske kontinent som USAs interesseområde og ville se det som en fjendtlig handling, hvis de europæiske stormagter begyndte at blande sig i amerikanske forhold. Til gengæld ville den amerikanske regering ikke blande sig i europæernes konflikter. Wilson videreførte i starten af krigen isolationspolitikken, hans demokratiske og idealistiske sindelag gjorde ham til en slags moralens vogter. Han kritiserede både ententen og centralmagternes brud på menneskerettighederne. Wilsons pacifistiske grundholdning havde dog også andre motiver. Han frygtede at nationalismen ville sprænge det amerikanske samfund. Der boede både tyskere, irere, englændere og franskmænd i USA. Den europæiske nationalisme var en trussel mod den amerikanske regerings ideal om samfundet som en smeltedigel, en "melting pot".

Under valgkampen i 1916 gik både republikanerne og demokraterne ind for isolationspolitikken og neutralitet. Wilson vandt valget og kunne fortsætte frem til 1921. I begyndelsen af 1917 troede den tyske hærledelse stadig, at Wilson ville holde USA ude af krigen. Tyskerne erklærede i starten af februar 1917, at alle skibe, som nærmede sig britiske havne ville blive sænket af tyske ubåde. Denne uindskrænkede ubådskrig var en optrapning af de tyske aktiviteter på området. Allerede to år før var tyskerne gået i gang med at sænke handelsskibe, som nærmede sig de Britiske Øer. Det førte til skarpe amerikanske protester, da tyske ubåde i 1915 sænkede de engelske skibe Lusitania og Arabic. Begge gange døde amerikanske statsborgere.

Den tyske ubådskrig ramte den amerikanske eksport. Det samme gjorde den britiske flådeblokade. Men den britiske regering havde tilbudt at købe den del af den amerikanske eksport, som ikke kunne leveres til centralmagterne på grund af blokaden. Den amerikanske eksport til ententen havde derfor udviklet sig til en guldgrube. Denne væsentlige indtægtskilde blev nu truet af de tyske ubåde.

En anden væsentlig trussel opstod, da den revolutionære udvikling i Rusland gjorde det muligt for tyskerne at flytte tropper til vestfronten. Dermed blev chancerne for en tysk sejr væsentlig forbedret. I så fald ville de amerikanske investeringer og lån til ententen være i alvorlig fare.

I januar 1917 fik den britiske efterretningstjeneste fat i det såkaldte Zimmermann-telegram (16. januar 1917). I dette hemmelige

telegram, prøvede den tyske regering at overtale Mexico til at angribe USA. På den måde kunne mexicanerne vinde de områder tilbage, som de havde tabt til USA efter krigen i 1848. Tyskerne ville give økonomisk støtte og de henledte opmærksomheden på, at den tyske ubådskrig ville føre til en snarlig afslutning af krigen.

Dette tyske initiativ var et klart brud på Monroe-doktrinen og en lige så klar provokation. Sagen var afgjort for Wilson. Tyskland krænkede Monroe-doktrinen og menneskerettighederne, mens England kun krænkede den private ejendomsret mod delvis kompensation. Den amerikanske regering erklærede Tyskland krig den 6. april 1917. Kongressens beslutning blev fulgt op af en massiv avis-kampagne. Den mobiliserede den amerikanske befolkning som helhed og nu kunne jøderne, de sorte eller irerne for første gang vise, at de var sande patrioter. De kæmpede for en god og i amerikanernes øjne retfærdig sag. Det gav ikke så lidt selvtillid.

Den amerikanske hær havde en fredsstyrke på 200.000 mand. Heraf var 67.000 mand medlemmer af nationalgarden. De 55 amerikanske fly var af ældre dato og det samme kunne siges om hele det amerikanske forsvar. Wilson nedsatte et særligt udvalg, som skulle tage sig af mobiliseringen. I løbet af få måneder var den amerikanske hær vokset til 4 millioner mand. Af dem nåede næsten 2 millioner til Europa. I november 1918 havde USA 3.200 kampfly og en flåde, som kunne afløse den britiske i trafikken over Atlanterhavet. Den amerikanske økonomi viste for første gang sin store styrke og sit potentiale. Det hjalp selvfølgelig, at USA havde optjent et kapitaloverskud de første tre år af krigen.

De første amerikanske soldater, som kom til at kæmpe ved vestfronten havde en mere symbolsk værdi end militært. Franske og britiske officerer var rystet over amerikanernes dårlige uddannelse og uerfarne ledelse. Den manglende erfaring skyldtes bl.a., at amerikanerne ikke tidligere havde været involveret i en storkrig. De engelske og franske tropper havde brug for hjælp. Derfor skete det at amerikanske frivillige efter en grunduddannelse på kun en måned blev sendt til vestfronten. Lederen af den amerikanske ekspeditionsstyrke, general John J. Pershing (1860-1948), ville ikke lade sine divisioner kæmpe under anden kommando end amerikansk. Kun enkelte gange "lånte" han amerikanske soldater ud til de britiske og franske generaler. Det blev tydeligt, at de her var langt mere effektive end under amerikansk kommando.

## Mod afslutningen, 1918

I begyndelsen af 1918 var både den britiske og franske hærledelse betænkelige. Begge hære havde vist tegn på psykisk svaghed. Soldaterne var trætte. Briterne vendte blikket mod krigen i Mellemøsten og franskmændene ventede på de amerikanske forstærkninger. Den tyske hærledelse kunne efter den russiske hærs sammenbrud i slutningen af 1917 begynde at flytte sine divisioner fra øst til vest. Med den amerikanske krigserklæring blev det for tyskerne en kamp mod tiden.

I den franske hærledelse begyndte general Foch at kritisere Pétains forsigtighed. Pétain ville stabilisere de bagerste frontafsnit og herfra føre de kommende slag. I modsætning til hans kritikere, der ville styrke det forreste frontafsnit. Selvom Pétains taktik skulle vise sig at være den rigtige i kampene i sommeren 1918, så anså Clemenceau det som "fejhed". George Clemenceau (1841-1928) var blevet fransk regeringsleder i 1917 og var en varm tilhænger af offensiv krigsførelse.

Den tyske hærledelse besluttede sig i foråret 1918 for en offensiv mod de britiske styrker, som stadig ikke var kommet sig helt efter de hårde kampe ved bl.a. Passchendaele. Angrebet skulle sættes ind i frontafsnittet mellem den franske og britiske hær. Tyskerne håbede at den dårlige kommunikation mellem Haig og Pétain ville være til deres fordel. Hvordan ville Pétain reagere, når Haigs tropper blev presset?

Den 21. marts 1918 gik tyskerne til angreb i nærheden af Saint-Quentin. 4.000 tyske kanoner fyrede løs på de britiske og franske stillinger og angrebet blev ført med 65 divisioner. Briterne kunne ikke holde stand og det lykkedes for tyskerne at bryde gennem de



britiske linier. Nu skulle åbningen bare sikres og tyskerne ville kunne fortsætte deres fremrykning. Pétain viste, ganske som den tyske hærledelse havde regnet med, forsigtighed. Han forventede et nyt tysk angreb og ville derfor ikke svække sit eget forsvar. Først da briterne begyndte at tale om en tilbagetrækning til havnebyerne ved Kanalen, begyndte Pétain at sende forstærkninger. Tyskerne fortsatte deres angreb og rykkede yderligere frem.

Clemenceau indkaldte ententens militære ledere til et krisemøde. Mens Pétain og Haig var præget af modløshed på grund af det tyske angrebs styrke, udviste den franske general Foch en helt anden vilje. Han fik derfor til opgave at lede og især at koordinere operationerne ved vestfronten. Foch startede med at sende franske forstærkninger til den britiske front, og sammen fik de stoppet den tyske fremrykning.

I begyndelsen af april 1918 kom et nyt tysk angreb. Nu længere mod nord. Her stod bl.a. britiske, belgiske, portugisiske og enheder fra Australien og New Zealand. Kampene var hårde, men det lykkedes ikke for tyskerne at bryde igennem. I slutningen af maj 1918 gik tyskerne til angreb længere mod syd, mellem Chemin des Dames og Reims. Det skulle være en afledningsmanøvre og binde de franske tropper. Derefter ville tyskerne vende tilbage til den nordlige del af fronten og genoptage angrebet på briterne. Det franske forsvar var svækket. Tyskerne opnåede en uventet succes og den 30. maj stod de tyske soldater igen ved floden Marne. Nu skulle afgørelsen falde. Men det franske forsvar holdt stand. Selvom tyskerne var rykket langt frem, enkelte steder op til 60 kilometer, opnåede de ikke noget afgørende. I midten af juli gennemførte tyskerne deres sidste store angreb. Men Pétain havde fået kendskab til planerne og gjorde nu det, som tyskerne havde gjort året før. Han trak sig tilbage til anden linie, hvor forsvarsstillingerne stod parate. Tyskerne blev stoppet og et omhyggeligt planlagt modangreb blev sat ind. Der blev både brugt fly og kampvogne. Tyskerne måtte trække sig tilbage. Det andet Marneslag markerede et afgørende vendepunkt i krigen. Tyskerne ville fremtvinge krigens afgørelse i 1918, velvidende at den amerikanske deltagelse udgjorde en trussel for tyskerne. Ferdinand Foch var blevet udnævnt til marskal og ville følge succesen op med etorstilet angreb. Han blev støttet af Clemenceau, og den 8. august 1918 startede angrebet ved Amiens. Tågen og brugen af kampvogne var med til at sikre en klar sejr. Tyskerne måtte trække sig yderligere tilbage, og for første gang så de tyske generaler at deres soldater i stort antal overgav sig uden kamp. Nederlaget ved Amiens blev af general Ludendorff beskrevet som: "den sorteste dag for den tyske hær".

## Våbenhvile

Den 20. august fortsatte de fransk-britiske angreb. I løbet af september voksede presset på de tyske stillinger. Vestfronten truede med at bryde sammen under det voldsomme pres. Centralmagterne blev nu presset på de fleste fronter og Hindenburg og Ludendorff krævede omgående forhandlinger om våbenhvile. Politikerne skulle træde til, da militæret anså krigen for at være tabt. Dermed var grundstenen for den senere dolkestødslegende lagt. I følge denne havde socialisterne med deres aktiviteter på hjemmefronten dolket den kæmpende hær i ryggen. Hæren var ikke blevet slået i krigen, men af revolutionære kræfter i hjemlandet.

I Tyskland blev den liberale prins Max von Baden (1867-1929) ny rigskansler. Han skulle forhandle med præsident Wilson om den kommende fred. Max von Baden havde krævet, at socialdemokraterne skulle optages i regeringen. Han var klar over, at det var nødvendigt, at sende klare signaler til Wilson. Militæret havde kun ringe forståelse for dette træk. Til gengæld blev den tyske regering bleg, da de blev orienteret om hærens situation – der var intet håb for den tyske hær. Krigen var tabt militært!

Wilson svarede på det tyske ønske om våbenhvile. Her krævede han en ændring af det politiske system. Ludendorff modsatte sig dette krav og trådte tilbage som lederen af den tyske hær. Dermed overlod han hele ansvaret for nederlaget til civilisterne.

Mens den tyske ledelse diskuterede og skændtes var ententens generaler på vestfronten ikke selv klar over, hvor tæt de var på sejren. De var derimod trætte af de sidste måneders offensiver og derfor indstillet på at acceptere en våbenhvile. Den eneste, som ikke var tilfreds, og som ønskede en fortsættelse var den amerikanske general Pershing. Hans tropper var jo først lige kommet i gang.

For at sikre den nationale ære, styrke den tyske forhandlingsposition og for at vise omverdenen, hvor stærk den tyske flåde var, ville admirallerne angribe den britiske flåde. Denne plan blev af matroserne set som det rene selvmord. Den 3. november 1918 udbrød der mytteri i den tyske flådehavn Kiel. Oprøret spredte sig som en steppebrand. Matroserne så mod øst, mod Rusland, og fulgte det russiske eksempel fra 1917. I løbet af ganske kort tid vejede de røde faner overalt i Tyskland. Der blev oprette arbejder- og soldaterråd. Max von Baden trådte tilbage og socialdemokraten Friedrich Ebert (1871-1925) blev ny rigskansler den 9. november. Kejser Wilhelm II. flygtede til Holland. Den 11. november 1918 accepterede tyskerne betingelserne for våbenhvilen.